

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Fakulta sociálnych vied, Bučianska 4/A, Trnava

Názov habilitačnej práce: Nezávislí kandidáti v zastupiteľských orgánoch
územnej samosprávy okres Trnava

Autor: PhDr. Ján Machyniak, PhD.

Oponent: prof. Ing. Ivana Butoracová Šindleryová, PhD.

Prv než pristúpim k hodnoteniu predloženej habilitačnej práce, a teda posúdeniu formálnej a obsahovej stránky textu ako aj prínosu skúmania pre rozvoj vednej oblasti, by som rada predstavila uchádzača po stránke osobnostnej a profesionálnej. S PhDr. Machyniakom, PhD. spolupracujem v rámci katedry takmer osem rokov, počas tohto obdobia ho vnímam ako kolegu – výskumníka, pedagóga, vedca a v neposlednom rade vnímavého kritika. Predpoklad splniť kritériá habilitačného konania nie je všetkým, do úvahy je potrebné vziať aj ľudskú stránku uchádzača, jeho spolupôsobenie v pracovných, výskumných či projektových kolektívoch, jeho pedagogické zručnosti ako aj schopnosť orientovať sa v problematike vlastného záujmu a byť schopný prispieť k rozvoju či už teoreticko-vednej alebo výskumno-analytickej oblasti. Uchádzač tieto predpoklady spĺňa a v značnej miere má potenciál rozvinúť v teoretickej i praktickej rovine ním profilovanú vednú oblasť.

Autor predloženej habilitačnej práce deklaruje už v samotnom názve akési vnútorné úsilie priblížiť nestrannému čitateľovi problematiku existencie nezávislých kandidátov v zastupiteľských orgánoch územnej samosprávy. Ako sám autor tvrdí, vzhľadom k umožneniu účasti nezávislých kandidátov vo voľbách výlučne komunálnych a regionálnych je výber týchto úrovní pre vlastné skúmanie úplne prirodzený. Každá z úrovní, či už v klasifikácii na osem samosprávnych krajov alebo temer troch tisícok samospráv, sa vyznačuje vlastným mechanizmom fungovania a svojej existencie. Autor teda pristupuje k zúženiu výskumného zamerania na vnútornou organizačnou štruktúrou ohraničené územie okresu Trnava, čo možno považovať za rozumný krok pri stavaní cieľov a metodológie skúmania. V kontexte rešerše odbornej teórie a poznatkov plynúcich z už realizovaných výskumov, bádání a konštruktívnych kritik sa autor dostáva ku kľúčovej otázke – otázke krízy demokracie a demokratických inštitúcií na úrovni nižšej ako je štát samotný.

V teoretickej rovine autor pristupuje k definovaniu terminológie nevyhnutnej pre pochopenie predloženej habilitačnej práce a zároveň načrtáva diskusiu k problematike samotného volebného systému v Slovenskej republike a funkčnosti politických strán. V širšom centre autorovej pozornosti stojí mechanizmus obsadzovania priamo volených funkcií v kolektívnych a monokratických orgánoch územnej samosprávy v podmienkach Slovenskej republiky. V užšom kontexte sa autor snaží o kritický pohľad na obsadzovanie vedúcich postov v územnej samospráve kandidátmi, ktorí sa odpútavajú od stranického pozadia svojej kandidatúry a do volebného prostredia vstupujú pod značkou nezávislosti. Vzhľadom na charakter vlastného skúmania a rozsah habilitačnej práce definovaný legislatívou autor štrukturuje veľmi precízne teoretické východiská do dvoch kapitol, v prvej prezentuje vymedzenie pojmu samospráva v demokratických politických systémoch, vychádzajúc pritom zo značne širokého spektra

odborných a vedeckých literárnych prameňov. Prioritne sa venuje problematike územnej samosprávy a s ňou prepojenými formami rozhodovania. Prezentovaním definícií monokratických a kolektívnych orgánov územnej samosprávy smeruje k identifikácii týchto orgánov a ich členov ako realizátorov rozhodnutí výrazným spôsobom ovplyvňujúcich kvalitu života obyvateľov lokálnych spoločností. V druhej kapitole identifikuje voľby a volebné procesy z pohľadu dominantných úloh, postupov a vlastností, ako aj existencie politických strán v moderných demokratických systémoch, vrátane ich lokálnych úrovní. A práve tu vyvstáva otázka akéhosi úpadku dôvery verejnosti vo funkčnosť politických systémov. Ak základnou úlohou demokratických volieb má byť politická reprezentácia spoločenských záujmov, rekrutácia politických elít, riešenie politických konfliktov, legitimizácia politického systému a zabezpečenie prístupu k moci, potom nedôvera verejnosti a neraz aj snaha aktérov verejnej politiky marginalizovať význam inštitútu politickej strany na úrovni práve lokálnych spoločností absolútne nepomáhajú podporiť už tak narušenú stabilitu demokratického politického zriadenia v parlamentnej forme vlády. Práve demokratickým voľbám a ich politickej reprezentácii, inštitucionalizovanej práve vo forme politických strán, možno pripísať primárne dominantné spektrum úloh nevyhnutné pre stabilitu politického systému.

Z pohľadu zvolených metodologických postupov a interpretácie výskumných zámerov autor tieto logicky a racionálne predostiera v tretej kapitole habilitačnej práce. Metodologické postupy sú interpretované detailne na stranách 65 – 67 habilitačnej práce a z môjho pohľadu nie je potrebná dodatočná diskusia k voľbe metód a ich využitiu. Kľúčovým cieľom skúmania sa javí byť identifikácia a kritická analýza fenoménu nezávislých kandidátov a ich budúcnosť v zastupiteľských orgánoch územnej samosprávy na vybranom území okresu Trnava, pričom autor kladie dôraz na vytvorenie priestoru na diskusiu v radoch odbornej verejnosti o fenoméne nezávislých kandidátov v zastupiteľských orgánoch územnej samosprávy v snahe aspoň čiastočne zmierniť absenciu podobných vedecko-výskumných zámerov v priestore lokálnych a regionálnych spoločností v slovenskom prostredí. Nadväzujúc na vedecko-výskumné práce mnohých autorov (prezentovaných jednak v tematicky ucelených blokoch ako aj v závere habilitačnej práce) autor stavia do popredia otázku vzájomnej korelácie veľkosti osídlenej oblasti, respektíve samosprávnej jednotky (v presnejšom organizačnom vymedzení v zmysle členenia sídelných štruktúr) a úspechom práve nezávislých kandidátov bez deklarovanej príslušnosti k politickej strane v komunálnych a regionálnych voľbách. Komplexné smerovanie vlastného skúmania dekomponuje do piatich čiastkových cieľov (s. 63 práce), pričom v logickej nadväznosti po prvotnej rešerši vedecko-odbornej teórie a konsenze či rozchádzaní sa názorov jednotlivých autorov na danú tému pristupuje k identifikácii kategórií relevantných vo vzťahu k zastupiteľskej forme demokracie na úrovni demokratického právneho štátu. Následne logicky kritickou analýzou identifikuje možnosti a reálne postupy (deklarované praxou slovenského politického prostredia) získavania mandátov v zastupiteľských orgánoch územnej samosprávy. Tu sa otvára priestor pre konštruktívnu diskusiu k téme fenoménu nezávislých kandidátov v zastupiteľských orgánoch územnej samosprávy – vo výskume sa odráža otázka, či aktuálny klesajúci trend počtu obyvateľov samosprávnych jednotiek koreluje s rastúcou úspešnosťou kandidátov bez príslušnosti k politickej strane v komunálnych a regionálnych voľbách. Jedným z dominantných otáznych kritérií je členenie územných jednotiek podľa ich veľkosti –

neexistuje univerzálne jednotné vymedzenie kategorizácie obcí podľa veľkostnej štruktúry. Autor sa tu rozhodol pre účely skúmania prikloniť k názoru odbornej verejnosti – kategorizácia obcí do piatich veľkostných štruktúr: 200-499 obyvateľov, 500-999 obyvateľov, 1000-1999 obyvateľov, 2000-4999 obyvateľov a nad 50000 obyvateľov (upozorňujem na mylný údaj štyroch kategórií v texte s. 64).

V rámci štvrtej kapitoly habilitačnej práce autor prezentuje čiastkové zistenia plynúce z realizovaných analýz v rámci zvolených územných jednotiek a zároveň neustále pripomína teoretické predpoklady praxou pre danú tematiku zovšeobecnené a platné. Upozorňuje na terminologické nejasnosti vedúce k zlyhaniu volebných systémov, identifikuje možné problémy viažuce sa k jednotlivým typologicky odlišným systémom uplatňujúcim sa v politickom prostredí, priamo nadväzuje na vlastný rámec skúmania a otvára diskusiu k téme. Deskriptívno-analytická rovina prezentácie výsledkov skúmania je pre čitateľa zreteľná, jasne deklarovaná a jednoducho pochopiteľná. Sumarizácia výsledkov a zistení je prezentovaná v piatej časti práce - Výsledky a diskusia. Autor otvára otázku úspechu nezávislých kandidátov v kontexte politického diania okolo nás. Nespochybňuje, práve naopak, zdôrazňuje význam politických strán a ich pozíciu v demokratickom usporiadaní štátu, avšak na druhej strane sa zamýšľa nad otázkou preferencie kandidátov bez politickej príslušnosti na úrovni územnej a miestnej samosprávy. Zdôvodnení vidí viaceré – hľadajúc oporu v sociologických, psychologických, ekonomických ale aj politologických výskumoch. Tu sa natíska otázka, ako sám autor vníma nárast počtu nezávislých kandidátov vo voľbách za ostatné obdobie a v nadväznosti na to, aký dopad na správu vecí verejných má pretrvávanie tohto fenoménu v kontexte parlamentnej demokracie. Zároveň je možné na základe realizovaného skúmania vo vybranom ohraničenom území okresu Trnava obdobne predpokladať identické voličské správanie a preferencie aj v ostatných okresoch Slovenskej republiky?

Celkovo hodnotím prácu ako napĺňajúcu očakávania kladené na tento typ prác, reflektujúc poznámky k jednotlivým kapitolám spomínané v predchádzajúcom texte. O osobnosti autora a jeho pôsobení v odbore z môjho pohľadu diskutovať nie je potrebné, jeho vedecko-pedagogická charakteristika vypovedá o jeho schopnostiach a potenciáli.

Na základe vyššie uvedeného **odporúčam**, aby po úspešnom habilitačnom konaní bol podaný návrh na udelenie vedecko – pedagogického titulu docent v odbore Verejná politika a verejná správa.

prof. Ing. Ivana Butoracová Šindleryová, PhD.

V Prešove dňa 12.5.2021